

TÜRK HALK EDEBİYATININ NAMIK KEMAL'DEKİ AKİSLERİ (*)

Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU (**)

Namik Kemal, çok çeşitli cepheleri olan bir sanatkârdır. O, fikirlerini edebî türlerin pek çoğuyla şekillendirmiş ve romandan tiyatroya, şiirden makaleye kadar pek çok eser ortaya koymuştur. Fikrini, engin bir kültür hazinesiyle zenginleştiren Kemal, halk edebiyatının çeşitli yönlerinden de faydalanmayı ihmal etmemiştir.

Halk edebiyatı gibi oldukça geniş çerçeveli bir dalın değişik yönlerine, bazan fikir ileri sürerek, bazan da örnekler vererek temas eden Kemal'i bir tebliğin sınırlı hacmi içinde ele almak mümkün değildir. Bu bakımdan biz, sadece anonim edebiyatın fıkra, hikâye, masal, bilmece gibi türleriyle ilgili görüşlerine temas etmekle yetineceğiz. Onun, bütün halk edebiyatı sahasındaki görüş ve örneklerini vermemiz de mümkün değildir.

Bu arada, bir konuyu kısaca dikkatlerinize sunmayı faydalı buluyoruz. "*Halk edebiyatı nedir ve içine neleri alır?*" Yakın zamana kadar "*halk edebiyatı*" kavramının içine pek çok konu sıkıştırılmaktaydı. Biz, birkaç yıldan beri makale, tebliğ ve derslerimizle bu sahanın sınırlarını yeniden tesbit etmeye çalışmaktayız.

Dün, "*tekke şiiri*" "*halk edebiyatı*"nın içinde ele alınırdı; "*âşık edebiyatı*" da aynı şekilde düşünülürdü. Yani, masal ile Yûnus Emre'yi, ninni ile Karacaoğlan'ı aynı dersin konusu olarak düşünürdük. Bugün ise bunların her biri ayrı bir bilimin adıdır. Anonim olan, yani kimin tarafından ortaya konulduğu unutulmuş mahsuller, "*halk edebiyatı*"nı veya "*anonim edebiyatı*" meydana getirmektedir. Saz şairlerimizin eserleri "*âşık edebiyatı*"nın, tekkelerde yetişen şairlerimizin eserleri ise "*tekke edebiyatı*"nın konusu olarak ele alınmaktadır. Mahlas mısraları kaybolan şiirleri "*anonim*" olarak kabul etmemiz ise mümkün değildir.

(*) Bu tebliğ, 2 - 4 Aralık 1988 tarihleri arasında Ankara'da toplanan, Ölümünün 100. Yılı Münasebetiyle Nâmık Kemal Sempozyumu'nda sunulmuştur.

(**) S. Ü. Eğitim Fakültesi Dekanı.

O halde, Namık Kemal'de halk edebiyatı izlerini ararken sınırlı sayıda problemi de ele alacağımız tabiidir (1).

A. FIKRA

Günlük hayatımızda sadece bir eğlenme, bir hoşça vakit geçirme vasıtası olarak görülen fıkraların asıl fonksiyonları, söylenilmek istenilen bir fikri kuvvetlendirmek, konuyu açıkca ortaya koymaktır. Namık Kemal'de fıkraların bu yönde değerlendirildiğini görmekteyiz.

1. O, daha çok Nasreddin Hoca fıkralarından yola çıkmıştır; hatta, günümüzde, "Eşeğin sözüne inanıyorsun da..." ifadesiyle bilinen fıkraya birden fazla müracaat edildiği görülmektedir.

a. Said Paşa'ya yazdığı mektubunda, memurlardan Mehmed Efendi hakkındaki rivayete inanmak istemediğini ifade etmekte ve şöyle devam etmektedir :

"Eğer neticesi, ifâde-i âcizânemi te'yîd yerine iz'âf etmeyecek olsa, Hoca Nasreddin'in 'Benim sözüme inanmayın da, eşeğin sözüne inanmak lâayk mıdır?' hikâyesine müracaat edebilirdim?" (2).

Kemal daha sonra, "Çünkü" diyerek bu müracaatın sebebini açıklamaktadır.

Burada nükte cümlesi yer alan fıkranın bilinmesi gerekir, aksi takdirde Kemal'in yapacağı açıklama anlaşılacaktır. Fıkraya göre, kendi eşiği olduğu halde daima Hoca'nın eşiğiyle değirmene giden komşusunu Hoca, eşeğin evde olmadığını (veya değirmene götürüldüğünü) söyleyerek savmak ister; ancak bu sırada ahırda bulunan eşek anırmaya başlayınca komşu biraz da öfke ile Hoca'ya eşeğin içerde olduğunu söyler. Bunun üzerine Hoca'mız, kendine has tavrı ile, menfaatçı komşusuna şu ünlü cevabını verir :

"Ak sakalımla bana inanmıyorsun da bir eşeğe mi inanıyorsun?"

Hoca'nın eşiğini vermek istememesi bir varyantta daha değişik bir sebebe bağlanmaktadır. Eşeğin Hoca'ya anlattığına göre, komşusu hem en ağır yükleri taşımakta, hem de biraz ağırdan alınca sahibine (yani Hoca'ya) küfretmekte imiş (3).

- (1) Saim Sakaoğlu, "Halk Edebiyatı Kavramı Üzerine", *II. Uluslararası Türk Halk Edebiyatı Semineri Bildirileri / 7 - 9 Mayıs 1985 Eskişehir*. Eskişehir 1987, 287 - 289; "Üniversitelerimizde Halk Edebiyatı Öğretimi I", *Folklor ve Etnoğrafya Araştırmaları* 1985, İstanbul 1985, 311 - 327.
- (2) Fevziye Abdullah Tansel (Haz.), *Namık Kemal'in Hususi Mektupları III*. Ankara 1973, 102. (Mektup, Ekim 1881'de Midilli'den yazılmıştır.)
- (3) Saim Sakaoğlu, "Bir Nasreddin Hoca Fıkrası", *Yağmur*, (3), Haziran 1977, 35 - 38.

Burada, Hoca'nın yalan söylemesi söz konusu değildir. Kendi eşeği varken komşusunun eşeğini kullanan, hatta eşekle beraber sahibine küfreden bir menfaatperesti cezalandırmak fikri işlenmiştir. Kanaatimizce Kemal de benzer bir durum için nükteyi mektubuna almıştır.

b. Kemal, aynı fıkraya iki yıl sonraki başka bir mektubunda yine temas edecektir; ancak bu seferki kullanışı biraz farklıdır. Damadı Mene-menli Rifat Bey'e yazılan ve iki kısa paragraftan ibaret olan mektubun, Hoca ile ilgili ilk bölümünü aynen alıyoruz :

"Mektubunu da aldım; nar için telgrafın da geldi. Abdullah Bey'e de, Tâhir'e de, Ubeydullah'a da belki şurasını ihtâr etmek lâzım gelir ki, eşek, vapur düdüğünden hızlı bağırırsa, Nasreddin Hoca Kemal'den yavaş söylese, yine Nasreddin Hoca'ya inanmalı, eşeğe inanmamalı. Bir kazâ zuhûr eder, Nasreddin Hoca'nın sözü doğru çıkar." (4).

2. Kime yazıldığı bilinmeyen bir mektubu, Tansel'e göre bir aşk mektubudur. Son satırları konumuzla ilgili olan mektubun ilgili bölümü aşağıdaki gibidir :

"... Mahabbetimin mâhiyetini anlayamıyormuşsun; çünkü Nasreddin Hoca, veya Karagöz alâkalarından değildir. Ânı anlamağa benim gönlüm kadar sâf bir gönül ister." (5).

Kemal, burada, Hoca fıkraları ile Karagöz muhaverelerinin kolay anlaşılır olmasına temas etmiş olabilir. Buna göre, kendi muhabbetinin öyle kolay kolay anlaşılabilir bir şey olmadığını söylemekte, belki de muhatabını küçümsemektedir. Bu düşünceyi, Nasreddin Hoca fıkraları ile Karagöz muhaverelerinin basit şeyler olduğu şeklinde de yorumlayabiliriz.

3. Günümüzde de sık sık anlatılan bir "sarhoş kuş" fıkrası vardır. Kemal'de bu fıkrayı aynen görebilmekteyiz. Abdülhak Hâmid'e yazılan bir mektubunda konuya açıklık getirmek için yer verilen bu fıkra "acem vezni" ile şiir söylemekle ilgilidir. Fıkra metni şöyledir .

"Bilmem, bildiğin hikâyelerden midir? Papazın biri kiliseye girmiş de, mukaddes âdetleri ekmekli şarabı içtikten sonra haça çıkmış bir kuşa tesâdüf etmiş; kuşu tutmuş; 'Müslüman kuşu isen niçin şarap içersin; hıristiyan kuşu isen niçin haça çıkarsın!' itibâriyle helâk etmiş." (6).

Namık Kemal, bu fıkradan hareketle vezin meselesine temas edecek-

(4) Tansel 1973, 343 - 344. (31 Ekim 1883'te Midilli'den yazılmıştır.)

(5) a.g.e. 427. (Mektup tarihidir, Midilli'den yazılmıştır.)

(6) Fevziye Abdullah Tansel (Haz.), *Namık Kemal'in Husûsî Mektupları II*, Ankara 1969, 454. (Mektup, 5 Temmuz 1879'da Midilli'den yazılmıştır.)

tir. Ona göre, bazı şairlerimizin tuttuğu yol yanlıştır. O şöyle demektedir :

“Biz de o kabilden olarak ‘Acem veznine tâbi iseniz niçin zihâflı şiir söylüyorsunuz! Türkçe şiir söyleyecekseniz, niçin efâ’il ü tefâ’il’e itibâr ediyorsunuz’ kıyası mukasemenin mikrâz-ı kâtî’u’l-cevâbına uğramak muhâtarasında kalmayalım.” (7).

Görüleceği üzere Kemal, haça çıkan sarhoş kuş ile zihâflı şiir söyleyen şairler arasında bir bağ kurmaktadır.

B. HİKÂYE

Burada söz konusu edilen hikâye, “Emrah ile Selvihan” veya “Kerem ile Aslı” gibi türkülü hikâyeler değildir. İslâmiyetle hiç bir ilgisi olmadığı halde İslâmî bir hava verilen ve “isrâiliyât” adı altında toplanan hikâyeler vardır. Örneğimiz bununla ilgilidir.

Kemal, İstanbul’dan uzakta olan bir dostuna, bu güzel şehri anlatırken Ramazan ayının idrâk edilmesini de uzun uzun tasvir etmiştir. Bu arada camiler, oralarda okunan Kur’ân-ı Kerîm’ler anlatılırken vâizlere de temas edilerek şöyle denilmektedir :

“... Gelelim vâiz efendilerin hâline: Vâkı’a bunların içinde tabyîn-i ahkâm-ı din eder bazı ulemâ-i kirâm vardır; fakat ekserisi Geyik Hikâyesi ile imrâr-ı vakt eder. Bu zamân-ı ma’rifette bir takım isrâiliyyâta kulak mı verilir!” (8).

“Geyik Hikâyesi” nedir? Geyiklerle ilgili pek çok hikâye anlatılır; ancak, Mevlîd-i Nebevî’lerin sonuna eklenecek kadar ünlü olan bir “Geyik Hikâyesi” vardır ki pek çok İslâm ülkesinde bilinir ve anlatılır. Hikâye kısaca şöyledir :

Avcıların takibinden kurtulamayacağını anlayan geyik, Hz. Muhammed ile karşılaşır. Bu sırada avcılar da yanlarına gelmiştir. Geyik, Peygamberimizden, yavruları olduğu için avlanmamasını istemekte, ondan şefaah dilemektedir. Hz. Muhammed, bu geyiğin avlanmamasını, kendisi için bağışlanmasını avcılardan rica eder ve geyik yavrularına kavuşur.

İşte Kemal, bu tür hikâyelerin anlatılmasına karşı çıkmakta, vâizlerin din hükümlerini öğreten konuşmalar yapmasını istemektedir.

(7) ay.

(8) Fevziye Abdullah Tansel (Haz.), *Namık Kemal’in Husûsî Mektupları*. Ankara 1967, 73. (Mektup, Ocak 1867’de İstanbul’da yazılmıştır.)

C. HALK HİKÂYELERİ

Kemal'in yetişme çağlarında, dinî kitapların yanında halk tipi kitapların da okunduğu anlaşılmaktadır. O, bu tip kitapları belki hem okumuş, hem de anlatıcılarından dinlemiştir. Bu tür hikâyelere yapılan telmihler, onun bu konudaki ilgisinin derecesini göstermektedir.

1. Âşık Kerem Hikâyesi veya Kerem ile Aslı

Menemenli Rifat Bey'e yazdığı bir mektubunda Kemal, Midilli Bîdâyet Mahkemesi Savcı Yardımcılığına tayin edilen Minak Efendi'nin, biraz eğri gibi görünen dişlerini, ayrıca güzel konuşmasına da engel oluyor diye çektirmesini anlatırken Kerem'i hatırlamadan edememiştir. Ancak mektuptaki, "... Hani o mübarek dişlerini söktürmemiştî yâ" ifadesindeki fiil, her halde yanlışlıkla bu şekilde verilmiş olmalıdır; o fiilin "çektirmişti" şeklinde yer alması gerekmektedir.

Hikâyedeki diş çektirme motifini, tamamının içinde şöyle verebiliriz:

Kerem, bir keşişin kızı olan Aslı'ya âşık olur. Ailesi, evvela kızlarını verecek gibi görünürse de gizlice kaçarak izlerini kaybettirirler. Uzun bir takip sonucu onların yerini öğrenen Kerem, Aslı'ya yakın olabilmek için şöyle bir yol bulur: Keşişin karısı diş çekmektedir. Kerem de diş çektireceğinden bahisle Aslı'nın evine gider. Böylece, o, bütün dişlerini çektirip sevdiğini görme fırsatını elde eder. Çünkü, Aslı annesine yardım etmekte, hastalar onun dizine yatırılarak dişleri çekilmektedir.

Kemal'in hikâyemize temas etmesi ise aşağıdaki gibidir :

"Yâhû, ben oldukça roman yazarım amma, durup dururken, roman yazılabileceğine inanamayacağım. Mutlakâ Son Pişmanlık, Cezmi, hattâ Monte - Cristo ayn-i vâki'dir diyeceğim; çünkü Âşık Kerem'in burada aynî zuhûr etti. Hani o mübarek dişlerini söktürmemiştî yâ... Bizim müdde'î-i Umûmî Mina Efendi câriyemiz de, yirmi altı dişini söktürüyor. Şimdiye kadar yirmi kadarını çektirdi; hattâ sekiz dânesini hiç fâsıla vermeksizin bir günde aldırmuş. Kerem biçâresi bâri âşık imiş; bu teresin ne kendinde aşk var, ne dişinde ağrı... Yalnız, dişleri biraz öne doğru imiş de ağzını çirkin gösteriyormuş. Hem de bir dereceye kadar fesâhat-i i'câz-pervânelerine mâni oluyormuş... Buna ne buyurursunuz?" (9).

Görüldüğü üzere Kemal, günlük olaylara edebiyattan bulabildiği benzer olaylar vasıtasıyla telmihler yapmaktadır.

2. Âşık Garib Hikâyesi veya Âşık Garib ile Şahsenem

Kemal, Garib hikâyesine çeşitli vesilelerle temas etmiştir. Bunlar hi-

(9) Tansel 1973, 382. (Mektup, 2 Şubat 1884'te Midilli'de yazılmıştır.)

kâyedeki şiirlere olduğu gibi, hikâye kitabının okunmasına, Garib'in şairliğine kadar varan değişik görüşlerdir. Bir bölümü hikâyeyi, bir bölümü saz şiirini ilgilendiren bu konuların hepsinin bir arada verilmesini faydalı buluyoruz. Kemal'in Âşık Garib'e ve hikyesine yaptığı bu atıfları şöyle gösterebiliriz:

a) Kemal, Menemenli Rifat Bey'e gönderdiği bir mektubunda, Âşık Garib'in şairliği ile kendi şairliğini karşılaştırır. Şairimiz hüviyetini gizleyerek "*Hitâm-ı Acemî*" adıyla şiirler yazmakta ve bunları İstanbul'daki yayın organlarına göndermektedir. Bu şiirlerden biri ile ilgili olarak yer alan bir tenkide cevap olmak üzere Rifat Bey'e yazdıkları arasında Âşık Garib ile kendisini mukayese eder gibidir. Şöyle demektedir :

"Hitâm-ı Acemî'yi herkes tanımazmış. Ben tanıyorum yâ, neme lâzım? Varsınlar, arasınlar, dursunlar. Köftehor biraz daha himmet etse hemen hemen Âşık Garib'e yaklaşacak." (10).

Kemal'in kendisine yöneltilen bu tenkitler karşısındaki bu tavrı bir savunma mıdır, Âşık Gârib'in şairliğine yöneltilmiş bir hakaret midir, takdirlerinize bırakıyorum.

b) Kemal'in yazı ve okuma ile ilgili görüşlerini dile getirdiği bir mektubunda, askerlere öğretilecek yazı ve onların daha sonra köylerinde okuyabilecekleri matbuaya dair haklı tenkitlerini bulabilmekteyiz. Burada bizi ilgilendiren husus, Âşık Garib Hikâyesi'nin köylerde bilindiği ve bu hikâyeyi basılı olan kopyelerinden imam efendilerin de köylülere okuduğu hususlarıdır. Kemal şöyle demektedir :

"... Hiç birimizin, yazı okurken kelimelerin harflerine dikkat ettiğimiz yoktur. Harfi eksik, veyâ yanlış yazılmış kelimeyi de, hiç sehvin görmeksizin doğruca okuyoruz. Bu ülfet-i nazar, senelerce kitap okumak ile hâsıl olur. Hiç gazetesi, kitabı, falanı olmayan bir yazıyı, turalım ki alay mekteplerinde ta'mim etmişiz. Çıkacak neferler, köyüne gittiğinin birinci ayı, öğrendikleri yazıyı unutacaklarından ve unutmayıp da şitâ-yişinde bulunsalar bile, kendileri yazdıkları şeyleri bile, ülfet-i nazarın fıkdanı cihetiyle tabî'i heceleyerek okuyacaklarından ve halbuki imam efendi Âşık Garib hikâyesini selmehü's-selâm kırâ'ate muktedir olduğundan, yazının suhûletini kimseye anlatmayacaklarından kat'an şüphe olunmasın." (11).

c) Kemal, Âşık Garib ile arasında benzerlikler bulmakta pek mahirdir. O, galiba, bu hikâyeyi ve şiirlerini pek iyi bilmektedir. Yeni bir

(10) a.g.e., 383 ve 458. (Mektup, 9 Şubat 1884'te Midilli'den yazılmıştır.)

(11) Tansel 1969, 192. (Mektup, 3 Ağustos 1878'de Midilli'den yazılmıştır.)

iş için İstanbul'daki işinden istifa etmek isteyen damadı Menemenli Rifat Bey'e, istifa etmemesini söylerken, durmadan dolaşan Âşık Garib'i hatırlamaktadır. Kemal şöyle demektedir :

“... Başımıza yine istifa çıktı. Âşık Garib'in,

Gönül gider tunden tüne
Mecnunlaşır günden güne

şarkısı gibi, kağıdının bir fıkrasında, istifayı, Reis'in sakalına dayamak da'iyyesinde bulunursun, bir taraftan o da olmayacak dersin...” (12).

Ç. MASAL

Namık Kemal'in masallarla ilgili görüş ve metin yayımları, O'nu bu açıdan daha etraflı bir şekilde incelememize vesile olacaktır. Biz de, bu yıl İstanbul'da toplanan, VI. Milletler Arası Türkoloji Kongresi'ne (19-25 Eylül 1988) sunduğumuz, “*Namık Kemal, Bahâr-ı Dâniş ve Türk Masalları Üzerine*” başlıklı tebliğimizde konuyu etraflı bir şekilde ele almış bulunuyoruz. Onun için, burada tekrara düşülmemesi amacıyla konuya kısaca dokunmak istiyoruz (13).

Kemal'in, Hindli Şeyh İna-yetullah'tan bir masal tercüme etmeye başlaması ve bunun küçük bir bölümünü *Bahâr-ı Dâniş* adıyla yayımlaması (14), O'nun, Celâl Mukaddimesi'nde masallar için kullandığı tahkir edici ifadelerle çatışmaktadır (15). Halbuki, aynı yıllarda yurdumuza gelen Macar müsteşriki İgnas Kunoş'un Anadolu'da derlediği masalları iki cilt halinde hemen yayımlaması, bu işlerin hiç de Kemal'in dediği gibi, “... kocakarı masalı nevinden” şeyler olmadığına güzel bir işaretidir. Bu masalların, yüzyılın sonuna kadar Almanca, Macarca ve İngilizceye tercüme edilmesi, Avrupa'daki çeşitli dergilerde masal metinlerimizin yayımlanması da işin diğer bir cephesidir.

Kanaatimizce Kemal, o yılların hakim olan görüşünü paylaşmış, masalların bir değer ifade etmediğini ortaya koymaya çalışmıştır. Recâizâde Mahmûd Ekrem'in de aynı görüşe olduğunu yeri gelmişken hatırlatmak isteriz (16).

(12) Tansel 1973, 351 - 352. (Mektup, 18 Kasım 1883'te Midilli'den yazılmıştır.)

(13) Bu tebliğimiz basım için beklerken İstanbul tebliğimiz basılmıştır. Bkz. *Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2, 1989, 1 - 12.

(14) Namık Kemal, *Bahâr-ı Dâniş*. 1873.

(15) Namık Kemal, *Mukaddime-i Celâl*. İstanbul 1305, 17 - 18.

(16) İgnas Kunoş, *Türk Halk Edebiyatı*. İstanbul 1925, 100 - 105 ve İstanbul 1978, 87 - 94. (Sonuncusu, Prof. Dr. Tuncer Gülensoy tarafından baskıya hazırlanmıştır.)

D. BİLMECE

Kemal'deki bilmece kavramı ile ilgili tesbitlerimizi değişik açılardan ele alabiliriz.

a) Kemal'in çocukluğunda bilmecelere meraklı olduğunu gösteren, hatta halli zor olan bilmeceleri cevaplandırıldığını dile getiren belgelerimiz vardır. Oğlu Ali Ekrem'in anlattığı şu olay bunun açık bir örneğidir:

"Sofya'da iken Namık Kemal saz şairleriyle görüştü. Onu bir gün kahvelerine götürdüler. Kahvenin duvarına, o zamana kadar kimsenin halledemediği şu muamma yazılmıştı :

*Hikmetullah şehrinin bir tanesi
Oğlunun karnında yatar ânnesi*

Genç Kemal, bunu okur okumaz "ipek böceği" deyiverdi. Kahvedeki şairler, kendilerinin bir türlü bulamadıkları bu muammayı, böyle bir okuyuşta hallediveren çocuğun, zekasına hayran oldular. "Bilmeceyi biliyor muydunuz?" sualine, "Hayır" cevabını alınca, yüzünden asalet akan Kemal'e derhal inandılar ve kendisini reisleri ilân ettiler." (17).

Burada, O'nun çocukluk devresinde, kim bilir kaç bilmeceyi öğrendiğinin izlerini bulabilmekteyiz. Bunca "muamma"yı çözen âşıkların cevaplandıramadığı bir soruyu, daha ilk görüşünde halledivermesi, O'nun çocukluk devresinde iyi bir bilmese meraklısı olduğunu göstermektedir.

b) Kızı Feride Hanım'a yazdığı bir mektubunda, bir bilmecedan yola çıkarak şöyle demektedir :

"... Sizin Çamlıca azîmeti de pek a'lâdır. İki yürümez mahlûk, karnı karnız, burnu burnuz inad etti, yerde yürümez' bilmecesi gibi, sedyeleri-ne biner, tıpış tıpış Çamlıca'ya kadar gidersiniz." (18).

Kemal'in mektubunda bilmecenin cevabı yoktur. Bunun hangi bilmece olabileceğini araştırdık ve şöyle bir sonuca ulaştık : Anadolu'da ve Kerkük'te benzer şekillerde söylenen bir bilmecemizin şu varyantları Kemal'deki bilmecemize yaklaşmaktadır :

*Karı karımaz
Burnu çürümez (Boyu çürümez)
Karı and içip
Yayan yürümez (Yola yürümez)*

(17) Fevziye Abdullah Tansel, "Namık Kemal'in Ahlâkî Husûsiyetlerine Dâir Notlar", *Ülkü*, 16 (94), Birincikânûn 1940, 299 - 300 (298 - 308).

(18) Tansel 1969, 409. (Mektup, 12 Nisan 1884'te Midilli'den yazılmıştır.)

Kerkük'teki bu söyleyiş ile Besni ve Kayseri'de tesbit edilen şu söyleyiş, bilmecemizin cevabı olacak kadar ona yakındır :

*Alın alınmaz
Burnu burnaz
Yemin içmez
Yayan yürümez (19)*

Bu bilmecenin cevabı, "ıbrık", "güğüm" şeklinde verilmektedir.

* * *

Kemal'in halk edebiyatı mahsulleriyle ilgisi oldukça fazladır; ancak bu ilgi bazan sevimsiz bir mukayese için ortaya konulduğu gibi, bazan da kırıcı ifadeler taşıyan bir havaya da bürünüvermektedir. Kemal'in kültürüne sahip olmasına rağmen bu konuya sevgi ile yaklaşmaması O'nun diğer bir yönünü meydana getirmektedir. Günümüzde de pek çok aydının halk edebiyatı meselesine aynı gözle bakması, aynı açıdan yaklaşması bizleri üzmektedir. Onlar, bu üzücü yaklaşımlarını sanki Tanzimat devri yazar ve şairlerinden tevarüs etmiş gibidirler. Temennimiz, bu aydınlarımızın, bu edebiyatımıza, hiç olmazsa bir Batılı kadar ilgi göstermeleridir.

(19) İlhan Başgöz - Andreas Tietze. *Bilmece: A Corpus of Turkish Riddles*. ABD, 1973, 304. (tip nu. 267.22).